

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم
دانشکده تفسیر و معارف قرآن تم

**پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته علوم قرآن مجید**

موضوع:

آثار مراتب انسی با قرآن کریم

استاد راهنما:

حجه الاسلام و المسلمین دکتر مصطفی کریمی

استاد مشاور:

حجه الاسلام و المسلمین دکتر اسمعیل سلطانی

نگارنده:

حسین ولایتی تروجنی

زمستان ۱۳۹۱ هجری شمسی

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم
دانشکده تفسیر و معارف قرآن قم

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته علوم قرآن مجید

موضوع:

آثار مراتب انس با قرآن کریم

استاد راهنما:

حجه الاسلام و المسلمین دکتر مصطفی کریمی

استاد مشاور:

حجه الاسلام و المسلمین دکتر اسمعیل سلطانی

نگارنده:

حسین ولایتی تروجنی

زمستان ۱۳۹۱ هجری شمسی

جامعة العلوم و معارف القرآن الكريم
كلية التفسير و معارف القرآن الكريم

عنوان الرسالة:
آثار مراتب الانس مع القرآن الكريم

الاستاذ المشرف:
حجه الاسلام والمسلمين الدكتور مصطفى كريمي

الاستاذ المستشار:
حجه الاسلام والمسلمين الدكتور اسمعيل سلطاني

المحقق:
حسين ولايتي تروجني

جمادى الاولى ١٤٣٤

تقدیم

به آنانی که خلوت و جلوتشان، درک محضر ربوبی است. انیسه‌شان مصحف مُنزل از ناحیه حضرت باریتعالی بر رسول دل‌ها می‌باشد. وصال، نگار، نگاه، دانش، نداء، سماع، توشه، اندیشه و کارشان قرآن است.

باید ارج نهاد، رفعت مقام کسانی را که در راستای تحقق اهداف والای قرآن، شکیبایی نمودند، دارند و خواهند داشت.

تقدیر

حمد و ستایش سزاور انس الانسین،

درود بی‌نهایت شایسته‌ی خاتم النبیین ﷺ،

صلوات حقّ بایسته‌ی اولیای معصومین علیهم السلام

و سلام بی‌کران نثار مطهرین باد.

شکر، خداوندی را که منت نهاد بر این بنده‌ی سرا پا تقصیر تا از مخلوقاتش سپاسگزاری نمایم؛ چراکه ناسپاسی از مخلوق، ناشکری از خالق تلقی شده است.

سپاس فراوان از زحمات و تلاش دلسوزانه‌ی آنانی که همراه، همدم، راهنما و مشاورم بودند تا این نوشتارِ راهگشا، گردآوری شود، از جمله پدر و مادرم که مرا به مکتب قرآن هدایت نمودند، شهید سید طاهر قاسمی که مرا به حوزه علوم قرآنی رهنمون شد، همسرم که بیش از همگان در تداوم حضورم در صحنه معارف قرآنی، مشوق من بوده است و می‌باشد، مدیریت، اساتید و مجموعه کارکنان دانشگاه علوم و معارف قرآن قم که زمینه ادامه تحصیل در این گرایش را برای من مهیا نمودند، استاد راهنمایم حضرت حجه الاسلام و المسلمین دکتر مصطفی کریمی و استاد مشاورم حضرت حجه الاسلام و المسلمین دکتر اسمعیل سلطانی که در ترسیم مسیر تحقیق، از ارائه نظر و بیان نکته‌های ظریف کوتاهی نکردند و از هیئت داوران که با نگاه نقادانه‌ی خود به ارزیابی پژوهش می‌پردازند.

امید از درگاه حضرت ربوبی دارم که این پژوهش، در جهت تقویت مراحل انس با قرآن به منظور تربیت مخاطبین قرآن و در راستای اصلاح جامعه، مفید واقع گردد.

چکیده

انسان موجودی است که از انس با امور ملایم با طبعش، آرامش می‌یابد. با گسترش زندگی ماشینی و مدرن، انسان امروزی بیش از هر دوره نیازمند به آرامش است. یکی از اموری که انس با آن می‌تواند آرامش را برای انسان به ارمغان بیاورد، انس با قرآن، این کلام خالق هستی و انسان می‌باشد.

مراد از انس با قرآن کریم، ارتباط نزدیک با این کتاب الهی است. انس با قرآن، مراتب گوناگونی دارد که هر کدام، اثر و یا آثار ویژه‌ای را در پی خواهد داشت. پژوهش حاضر در پی یافتن پاسخ مناسب برای این پرسش است که مراتب انس با قرآن و آثار هر یک چیست؟

در بررسی مسئله، آشکار شد که مراتب انس با قرآن، عبارتند از: مسّ کردن قرآن، نگاه به قرآن، نگهداری قرآن، نوشتن قرآن، تعلیم و تعلّم قرآن، خواندن قرآن، شنیدن قرآن، حفظ قرآن، فهم و اندیشه در قرآن و عمل به قرآن

انس با قرآن، آثار مثبت فراوانی را در حیات دنیوی و اخروی بر جای می‌گذارد. افزون بر آرامش روحی و معنوی، آثار متعدّد دیگری نیز دارد که در این مجموعه به موارد زیادی از آنها اشاره می‌شود. انس با قرآن به عنوان مؤثرترین عامل در بهره‌مندی از نعمت و رحمت الهی به شمار می‌آید؛ زیرا کمال کامیابی از زندگی دنیایی و آخرتی در سایه‌ی انس با این کتاب مقدّس حاصل می‌گردد.

واژگان کلیدی: انس با قرآن، مسّ، کتابت، تعلیم و تعلّم، قرائت، حفظ و استماع قرآن، تدبّر در قرآن و عمل به قرآن

۲	فصل اول - کلیات و مفاهیم
۲	مقدمه
۳	۱-۱. کلیات
۳	۱-۱-۱. تعریف مسئله
۳	۱-۱-۲. اهمیت مسئله
۴	۱-۱-۳. پیشینه تحقیق
۵	۱-۱-۴. ضرورت تحقیق
۵	۱-۱-۵. هدف تحقیق
۵	۱-۱-۶. سؤال‌های تحقیق
۶	۱-۱-۷. فرضیه‌های تحقیق
۶	۱-۱-۸. پیش فرض‌های تحقیق
۶	۱-۱-۹. روش تحقیق
۷	۱-۱-۱۰. نتایج علمی و عملی تحقیق
۸	۲-۱. مفهوم شناسی
۸	۱-۲-۱. انس
۹	۳-۱. انس با قرآن در آیات قرآن و روایات
۱۱	۴-۱. شرایط حصول انس با قرآن
۱۱	۱-۴-۱. معرفت یابی به شکوه و عظمت قرآن
۱۲	۲-۴-۱. طهارت روحی و جسمی
۱۲	۳-۴-۱. ولایتمداری
۱۳	۴-۴-۱. فروتنی

- ۱۴-۴-۵. برخورداری از توفیق الهی _____
- ۱۵-۵. موانع حصول انس با قرآن _____
- ۱۷- فصل دوّم: مراتب انس با قرآن _____
- ۲۱-۲. ۱. مسّ قرآن _____
- ۲۲-۲. ۲. نوشتن قرآن _____
- ۲۲-۳. ۳. نگهداری قرآن در خانه _____
- ۲۴-۲. ۴. نگاه کردن به قرآن _____
- ۲۴-۵. ۵. یادگیری قرآن و یاددهی آن _____
- ۲۶-۲. ۶. خواندن قرآن _____
- ۲۹-۲-۶-۱. ۱. تلاوت قرآن _____
- ۳۰-۲-۶-۲. ۲. قرائت قرآن _____
- ۳۱-۲-۶-۳. ۳. ترتیل _____
- ۳۲-۲-۷. ۷. گوش دادن به قرآن _____
- ۳۴-۲-۸. ۸. حفظ قرآن _____
- ۳۶-۲-۹. ۹. تدبّر در قرآن _____
- ۳۹-۲-۱۰. ۱۰. عمل به قرآن و تمسّک به آن _____
- ۴۳-۲-۱۰-۱. ۱-۱۰. عمل به قرآن شاخص‌ترین مرحله‌ی انس _____
- ۴۵- فصل سوّم: آثار مراتب انس با قرآن _____
- ۴۷-۳-۱. ۱. آثار مسّ قرآن _____
- ۴۷-۳-۱-۱. ۱. طهارت افزایی _____
- ۴۹-۳-۲. ۲. آثار کتابت قرآن _____
- ۴۹-۳-۲-۱. ۱. التیام دردهای جسمانی _____
- ۴۹-۳-۲-۲. ۲. واداری به طهارت _____

- ۳-۳. آثار نگهداری قرآن در خانه _____ ۵۰
- ۳-۳-۱. پرهیز از بدی‌ها _____ ۵۰
- ۳-۳-۲. دفع شیطان‌ها از آن خانه _____ ۵۱
- ۳-۴. آثار نگاه کردن به قرآن _____ ۵۳
- ۳-۴-۱. شفابخشی بیماری _____ ۵۳
- ۳-۴-۲. بهره‌مندی چشم از عبادت _____ ۵۴
- ۳-۵. آثار تعلیم و تعلّم قرآن _____ ۵۶
- ۳-۵-۱. سعادت‌مندی در دنیا _____ ۵۶
- ۳-۵-۲. برخورداری از پاداش شهادت _____ ۵۷
- ۳-۵-۳. زیر سایه حق قرار گرفتن _____ ۵۷
- ۳-۵-۴. هدایت یابی در روز گمراهی‌ها _____ ۵۷
- ۳-۵-۵. بهره‌مندی قرآن‌آموز و والدینش از پوشش‌های بهشتی _____ ۵۸
- ۳-۵-۶. بهره‌مندی از تاج بزرگی _____ ۵۹
- ۳-۵-۷. دستیابی به برترین جایگاه‌های بهشت _____ ۵۹
- ۳-۵-۸. کسب پاداش نیک، محو شدن گناه و ارتقاء درجه _____ ۶۰
- ۳-۵-۹. برخورداری از شفاعت قرآن _____ ۶۰
- ۳-۵-۱۰. نجات در روز حسرت _____ ۶۱
- ۳-۵-۱۱. برائت از آتش جهنّم _____ ۶۱
- ۳-۶. آثار خواندن قرآن _____ ۶۳
- ۳-۶-۱. آثار تلاوت قرآن _____ ۶۳
- ۳-۶-۱-۱. صفا و جلای قلب _____ ۶۳
- ۳-۶-۱-۲. امیدواری به تجارتی پرسود _____ ۶۳
- ۳-۶-۱-۳. بازداری از فحشاء _____ ۶۴
- ۳-۶-۱-۴. زیاد شدن خیر خانه و توسعه بر اهل آن _____ ۶۵

- ۶۵ _____ ۳-۶-۱-۵. نورانی شدن خانه
- ۶۶ _____ ۳-۶-۱-۶. نوردهی به اهل آسمان
- ۶۶ _____ ۳-۶-۱-۷. یادشدن در عالم بالا
- ۶۷ _____ ۳-۶-۱-۸. به یاد قیامت بودن
- ۶۷ _____ ۳-۶-۱-۹. تجلی نور در قیامت
- ۶۸ _____ ۳-۶-۲. آثار قرائت
- ۶۸ _____ ۳-۶-۲-۱. تبیین مرز ایمان و کفر
- ۶۸ _____ ۳-۶-۲-۲. گشایش باب رحمت خدا
- ۶۹ _____ ۳-۶-۲-۳. حضور ملائکه و بیرون شدن شیاطین
- ۷۰ _____ ۳-۶-۲-۴. تسبیح فرشتگان به جای قاری
- ۷۰ _____ ۳-۶-۲-۵. همنشینی با فرشتگان
- ۷۰ _____ ۳-۶-۲-۶. حصول بی‌نیازی
- ۷۱ _____ ۳-۶-۲-۷. شفای چشم
- ۷۱ _____ ۳-۶-۲-۸. بهره‌مندی از دیدگان
- ۷۱ _____ ۳-۶-۲-۹. کفّاره گناهان، پوشش از آتش و امان بودن از عذاب
- ۷۲ _____ ۳-۶-۲-۱۰. کاهش عذاب والدین
- ۷۲ _____ ۳-۶-۲-۱۱. دفع عذاب اخروی
- ۷۲ _____ ۳-۶-۲-۱۲. دریافت پاداش صد شهید
- ۷۳ _____ ۳-۶-۲-۱۳. دریافت برترین پاداش شکرگزاران
- ۷۳ _____ ۳-۶-۲-۱۴. دریافت حسنه، بخشش گناه و ارتقاء رتبه
- ۷۵ _____ ۳-۶-۳. آثار ترتیل خوانی
- ۷۵ _____ ۳-۶-۳-۱. تثبیت قلب
- ۷۵ _____ ۳-۶-۳-۲. بیداری دل
- ۷۶ _____ ۳-۶-۳-۳. برخورداری از پاداش گرانقدر

- ۷۷ _____ ۳-۶-۴. فراهم کننده زمینه یاد قیامت
- ۷۸ _____ ۳-۷. آثار گوش دادن به قرآن
- ۷۸ _____ ۳-۷-۱. افزایش خشوع عالمان
- ۷۹ _____ ۳-۷-۲. برخورداری از رحمت الهی
- ۸۰ _____ ۳-۷-۳. افزایش ایمان
- ۸۰ _____ ۳-۷-۴. ایجاد انقلاب درونی
- ۸۱ _____ ۳-۷-۵. دفع بلای دنیایی
- ۸۱ _____ ۳-۷-۶. دریافت پاداش مضاعف
- ۸۲ _____ ۳-۷-۷. پاک شدن گناه و بالارفتن درجه
- ۸۳ _____ ۳-۸. آثار حفظ قرآن
- ۸۳ _____ ۳-۸-۱. شرف بخشی
- ۸۳ _____ ۳-۸-۲. عطر آگینی
- ۸۴ _____ ۳-۸-۳. دریافت مقام پرچمداری اسلام
- ۸۴ _____ ۳-۸-۴. بهره‌مندی از عقل
- ۸۴ _____ ۳-۸-۵. مصونیت از بلا
- ۸۵ _____ ۳-۸-۶. آمرزش گناهان
- ۸۵ _____ ۳-۸-۷. برخورداری از رحمت و نور خدا
- ۸۵ _____ ۳-۸-۸. همراهی با انبیای الهی
- ۸۶ _____ ۳-۸-۹. دریافت مقام ریاست در بهشت
- ۸۶ _____ ۳-۸-۱۰. برخورداری از بالاترین درجه در بهشت
- ۸۶ _____ ۳-۸-۱۱. برخورداری از حق شفاعت
- ۸۷ _____ ۳-۹. آثار تدبیر در قرآن
- ۸۷ _____ ۳-۹-۱. اثبات الهی بودن قرآن
- ۸۸ _____ ۳-۹-۲. نرمی دل

- ۸۹ _____ ۳-۹-۳. بینش افزایی
- ۹۰ _____ ۴-۹-۳. ایمان افزایی
- ۹۱ _____ ۵-۹-۳. ایمانگرایی به پیامبر ﷺ
- ۹۱ _____ ۶-۹-۳. فراهم شدن زمینه هدایت یابی
- ۹۲ _____ ۷-۹-۳. بهره‌مندی از دریای معارف
- ۹۳ _____ ۸-۹-۳. تجلی معانی قرآن بر قلب سلیم
- ۹۴ _____ ۹-۹-۳. پندآموزی صاحبان خرد
- ۹۵ _____ ۱۰-۹-۳. پرهیز از استکبار ورزی
- ۹۵ _____ ۱۱-۹-۳. برونرفت از ظلمت‌ها
- ۹۷ _____ ۱۲-۹-۳. انسجام جوامع اسلامی
- ۹۸ _____ ۱۳-۹-۳. احساس شادمانی
- ۹۹ _____ ۱۰-۳-۱۰. آثار عمل به قرآن
- ۱۰۰ _____ ۱-۱۰-۳. تأمین مصالح و منافع واقعی بشر
- ۱۰۱ _____ ۲-۱۰-۳. هدایت آدمی و مصونیت از گمراهی
- ۱۰۲ _____ ۳-۱۰-۳. جلب رحمت الهی
- ۱۰۳ _____ ۴-۱۰-۳. نجات از گرفتاری‌ها
- ۱۰۵ _____ ۵-۱۰-۳. تربیت صحیح
- ۱۰۶ _____ ۶-۱۰-۳. برپایی عدالت در جامعه
- ۱۰۷ _____ ۷-۱۰-۳. احیای ارزش‌های اخلاقی
- ۱۰۸ _____ ۸-۱۰-۳. تضمین سعادت‌مندی انسان
- ۱۰۹ _____ ۹-۱۰-۳. درمان بیماری‌های روحی و روانی
- ۱۱۰ _____ ۱۰-۱۰-۳. بیداری اندیشه‌ها
- ۱۱۱ _____ ۱۱-۱۰-۳. استمرار در یاد خدا بودن
- ۱۱۲ _____ ۱۲-۱۰-۳. برونرفت از ظلمت به نور

- ۱۱۳ _____ ایجاد همبستگی ۱۳-۱۰-۳
- ۱۱۵ _____ آراسته شدن به زیورهای بهشتی ۱۴-۱۰-۳
- ۱۱۵ _____ مصاحبت با فرشتگان ۱۵-۱۰-۳
- ۱۱۷ _____ خاتمه ۱۱-۳
- ۱۱۷ _____ نتایج ۱-۱۱-۳
- ۱۱۹ _____ پیشنهاد ۲-۱۱-۳
- ۱۲۰ _____ منابع ۱۲-۳

فصل اول - کلیات و مفاهیم

مقدمه

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾^۱

قرآن مجید، والاترین پیام خداوند، کتاب قانون رسالت خاتم ﷺ و سرچشمه جوشان معارف انسان‌ساز است. نزول این اقیانوس بی‌کران از معارف، برای هدایت انسان‌های گم‌گشته‌ی در بیابان تاریکی به راه روشن و حقیقت است و معرفت یابی به شکوه و عظمت قرآن که تجلی ذات خداوندی است، سر خطّ انس با قرآن است؛ زیرا در این وادی، جسم و جان می‌خواهند با قرآن انس بگیرند تا آئینه دار حقایق الهی گردند.

پاکیزگی در جسم و روح انسانی، شرط اساسی در حصول انس با قرآن کریم در مراتب گوناگونش می‌باشد. ندای « بخوان کلام حق را » همیشه از ناحیه ذات لایزال صادر است و منادیان حق، تلاوت قرآن شریف را از انسان خاکی می‌خواهند تا با قرائت کتاب صدق و عدل، دل‌های متزلزل خود را استحکام بخشند و با تأسی از شیوه‌ی اولیاءالله بر حفظ آیات مصحف شریف کوشا گردند و بر اندیشه‌ی لازم و تدبیر عمیق در آیات قرآن، کوشا و مستدام باشند تا زمینه پیروی از مفاهیم و دستورات تعالی- بخش قرآن کریم در کمال یابی افراد و جامعه، فراهم گردد.

با گذر از مراتب مختلف انس با قرآن، دستیابی به مقام تقرب الهی، قطعی خواهد بود؛ زیرا آثار مشهود، نشان از تأثیرگذاری حقیقت قرآن بر هدایت همرازش می‌باشد.

تبیین آثار متفاوت انس با قرآن در مراتب گوناگونش، پایه‌گذار ترغیب مخاطبین در ایجاد برقراری رابطه‌ی نزدیک با این کتاب مقدّس و یا تقویت آن به منظور هدایت یابی به مسیری که رضایت و آرامش همیشگی را در پی دارد، می‌باشد آنگونه که اولیای الهی، اسباب آرامش خود را در سایه انس با این کتاب مقدّس، جستجو می‌نمودند.

نگاه ویژه به مسئله‌ی انس با قرآن و اثربخشی آن در ابعاد گوناگون از ضروریات است، اما جای شگفتی است که از ناحیه‌ی توانمندان در عرصه علوم و معارف قرآنی، مجموعه‌ای جامع و مستقلّ که به تبیین آثار مراتب مختلف انس با قرآن پرداخته باشد، نگاشته نشده است.

این تحقیق به بررسی مراتب انس با قرآن و آثارش در سه فصل همراه با یک خاتمه می‌پردازد. در فصل اوّل، مسائل مربوط به کلیات مانند: بیان مسئله، هدف و ضرورت و اهمیّت، پیشینه، سؤال‌ها و فرضیه‌ها و پیش‌فرض‌های تحقیق و مفهوم شناسی را یادآوری نموده است. فصل دوّم به تشریح مراتب انس اختصاص یافته است. در فصل سوّم پژوهش، آثار گوناگون مراتب دهگانه‌ی انس با قرآن با استفاده از آیات و روایات، به صورت مشروح بیان گردیده است.

^۱. اسراء / ۹

۱-۱. کلیات

۱-۱-۱. تعریف مسئله

انسان موجودی دو بعدی است. همواره با مسائل مختلفی که از موانع سعادتش می‌باشد، مواجه بوده و در این رویارویی به جستجوی تکیه گاهی معنوی است تا با آن انس بگیرد و در سایه آن به تعالی برسد. آیا انس با قرآن کریم به عنوان کتاب مقدس تحریف نایافته در این باره مؤثر واقع می‌گردد؟ مطالعات تجربی، نشانگر روابط معنادار، میان معنویت با سلامت جسم و روح است. امروزه، دانشمندان در حال بررسی علمی چگونگی تأثیر روش‌های معنوی بر حل مشکلات انسان هستند. انس با قرآن یک امر معنوی است و می‌تواند یکی از مهمترین عوامل مؤثر برای عبور از موانع ترقی باشد تا کامیابی به زندگی سالم برای انسان فراهم گردد.

بیان آثار مترتب بر انس با قرآن کریم در همه مراحل آن به ویژه پیروی از فرامین این کتاب الهی در ارتقاء، ترویج و تقویت فرهنگ انس با قرآن نقش به‌سزایی دارد؛ زیرا قرآن کریم پیام جاودانه الهی، برای هدایت جهانیان به راه استوار است. آیا مراتبی را برای انس با قرآن کریم می‌توان تصور نمود؟

انس با قرآن به فراخور مخاطبین به مراحل مختلف قابل انقسام است اما مقصود اصلی ما از انس یعنی برقراری ارتباط بسیار نزدیک با این کتاب و حیانی است؛ به گونه‌ای که فراتر از خواندن الفاظ و فهم صحیح و تدبّر در کلام خداوند باشد یعنی اینکه احکام و دستورات قرآن در وجود انسان به صورت ملکه‌ای تحقق پیدا کند و در همه احوال و لحظات مانند یک همنشین، نقش راهنما و روشنگر را ایفا نماید و وجود آدمی قرآنی گردد. کوشش ما در این مجموعه بر این استوار است تا آثار و نتایج حاصله از انس با قرآن در مراتب مختلفش بیان شود.

۱-۲. اهمیت مسئله

بحث انس با قرآن به عنوان یکی از مباحث مربوط به قرآن، نقش مهمی را در بهره‌گیری از معارف قرآن، دارد. بنا بر این اهمیت پرداختن به مسئله با رویکرد دستیابی به حقایق و معارف روزآمد، در پرتو انس با این کتاب شریف و برقراری ارتباط عمیق با آن، ضروری می‌باشد. این امر سبب می‌شود تا از ظهور بسیاری از فتنه‌ها در حوزه دین و بروز معضلاتی در اجتماع، جلوگیری شود و در نتیجه امنیت انسان‌ها تأمین گردد.

در سایه حصول انس با این کتاب شریف، زمینه بهره‌گیری از آموزه‌های قرآن فراهم می‌شود. زمانیکه قرآن راهنما گردد، به انس گیرندگان با این کتاب هدایتگر می‌گوید: «وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»^۱ «این راه مستقیم

^۱. انعام / ۱۵۳

من است، از آن پیروی کنید! و از راه‌های پراکنده (و انحرافی) پیروی نکنید، که شما را از طریق حق، دور می‌سازد! این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می‌کند، شاید پرهیزگاری پیشه کنید.»
 قرآن کریم، کتابی است آسمانی که داعیه‌ی هدایت انسان‌ها را دارد و هیچ کس را در بی توجهی و یا کم توجهی به خود معذور نمی‌داند. بنابر این، تأثیر کلمات، جملات و مفاهیم آن بر آدمی، مسلم می‌باشد. آیه‌ی شریفه می‌فرماید: ﴿ وَ نُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَ رَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَ لَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ^۱ » و از قرآن، آنچه شفا و رحمت است برای مؤمنان، نازل می‌کنیم و ستمگران را جز خسران (و زیان) نمی‌افزاید.» پس انس با قرآن در هر مرتبه‌اش، نقش خود را بر صفحه وجود انسان حکت خواهد نمود. در مقابل می‌بینیم: آنان که قرآن را آن‌گونه که هست، نشناخته‌اند، آن‌گونه که باید، به آن ارج نمی‌نهند و چنان‌که بایسته است، از آن بهره نمی‌برند و به جای این‌که از انس با قرآن لذت ببرند، دل زده و خسته می‌شوند و سرانجام کارشان بدان جا می‌کشد که از آن سودی جز زیان و گمراهی نمی‌برند.^۲

۱-۱-۳. پیشینه تحقیق

بحث از آثار مراتب انس با قرآن یکی از مباحث مهم قرآن است؛ اما متأسفانه در رابطه با مسئله مورد اشاره، توسط پژوهشگران و محققان اثری مستقل که به انواع آثار انس با قرآن در مراتب مختلفش، اشاره داشته باشد، تدوین نشده است. تحقیقات مفیدی از سوی اندیشمندان و فرهیختگان، درباره این مسئله به صورت پراکنده انجام گرفته است، اما مطالعه در آثار مربوطه، ما را به این جمع‌بندی رهنمون است که آنها به عنوان منبعی مستقل که تمام جوانب این مسئله را بررسی نموده باشد، به حساب نمی‌آیند. در این تحقیق تلاش می‌شود بسیاری از آثار حاصله از انس با قرآن، در مراتب مختلفش با بهره‌گیری از آیات و روایات، به صورت جامع‌تر بیان گردد. بعضی از آثار غیر مستقل که اشاراتی به بحث مورد نظر دارند، در ذیل اشاره می‌شود.

کتاب‌ها:

۱- محمد فاکرمیبدی، مراحل انس با قرآن، قم، مشهور، ۱۳۸۵

۲- صاحب علی محبّی، جوانان و انس با قرآن، قم، احسن الحدیث، چاپ سوم، ۱۳۷۸

۳- محمد علی رضایی، انس با قرآن، اصفهان، شهید معلم، ۱۳۷۹

مقاله‌ها:

۱- مرتضی شیروودی، مقاله «آوای قرآن و آرامش دلها» قم، دانشنامه موضوعی قرآنی پژوهشگاه علوم و معارف اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی، کدمقاله ۳۵۲۰^۳

^۱. اسراء / ۸۲

^۲. مصباح یزدی، محمد تقی، قرآن‌شناسی، ج ۱، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ چهارم، ۱۳۸۵، ص ۱۳

^۳. <http://tebyan.net/index.aspx?pid=۱۹۶۶۷&BookID=۱۳۵۲۸&Language=۱>

- ۲- محمد آصف عطایی، مقاله « انس با قرآن آرامش زندگی » قم، دانشنامه موضوعی قرآنی، پژوهشگاه علوم و معارف اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی، کدمقاله ۴۰۵۸
- ۳- علی اعظم خسروی، مقاله « جوان و انس با قرآن »^۱ فصلنامه قرآنی کوثر، شماره ۹
- ۴- اصغر هادوی کاشانی، مقاله « مراتب انس با قرآن در روایات » فصلنامه علوم حدیث شماره ۱۳، قم، موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، پاییز ۱۳۷۸
- ۵- علی اسعدی، آثار دنیوی انس با قرآن در گفتار پیامبر ﷺ قم، دانشنامه موضوعی قرآنی، پژوهشگاه علوم و معارف اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی، کدمقاله ۳۱۲۶

۴-۱-۱. ضرورت تحقیق

با در نظر گرفتن مطالب بیان شده در اهمّیت مسئله‌ی انس با قرآن، ضرورت انجام یک تحقیق جامع در جهت فراهم نمودن زمینه‌ی توجّه بیش از پیش به قرآن در راستای ارتقاء سطح آگاهی مخاطبین نسبت به معارف قرآنی، برای کسب مراتب تعالی مورد نظر می‌باشد.

۵-۱-۱. هدف تحقیق

برخی از اهداف مهم تحقیق عبارتند از:

- ۱- شناسایی و معرفی شیوه‌های مناسب برای فراهم شدن زمینه‌های حصول انس با قرآن کریم در جهت ارتقاء معنویت انسان‌ها
- ۲- کاربردی نمودن یافته‌ها به منظور جلوگیری از بروز خطرات عظیم، ناشی از افول معنویت در جوامع و انسان‌ها
- ۳- دعوت و راهنمایی همه انسان‌های آزاد اندیش جهان، به سوی قرآن به منظور دستیابی به تکیه-گاه معنوی الهی برای رسیدن به سعادت همیشگی

۶-۱-۱. سؤال‌های تحقیق

الف - سؤال اصلی

مراتب انس با قرآن چه آثاری را در پی دارد؟

ب- سؤالات فرعی

- ۱- انس با قرآن کریم چه مفهومی دارد؟
- ۲- انس با قرآن دارای چه مراتبی است؟
- ۳- برای همنشینی با قرآن چه شرایطی را باید دارا بود؟
- ۴- نگاه به آیات قرآن چه فایده‌ای خواهد داشت؟

^۱ . <http://www.noormags.com/view/Magazine/ViewPages.aspx?ArticleId=۴۸۰۷>

- ۵- آثار مترتّب بر کتابت و نگارش قرآن چیست؟
- ۶- یاددهی و یادگیری قرآن چه نتایجی را در پی دارد؟
- ۷- خواندن قرآن چه آثاری را از خود بر جای می‌گذارد؟
- ۸- اهمیّت حفظ قرآن کریم و آثار آن چه می‌باشد؟
- ۹- استماع حقیقی قرآن به معنی چیست؟
- ۱۰- اندیشه‌ی در قرآن زمینه‌ی پدیدار شدن چه آثاری را فراهم می‌نماید؟
- ۱۱- پیروی از قرآن چه تأثیری را برای عمل‌کنندگان، در پی خواهد داشت؟

۱-۱-۷. فرضیه‌های تحقیق

- فرضیه‌هایی که در این پژوهش، مورد نظر است به قرار زیر می‌باشد:
- ۱- انس با قرآن کریم به معنی ارتباط بسیار قوی و نزدیک با این کتاب مقدّس و شریف است.
  - ۲- مراتب گوناگونی برای انس با قرآن کریم در مفهوم گسترده‌اش وجود دارد.
  - ۳- پاکیزگی جسم و روح مهم‌ترین شرط همنشینی با قرآن است.
  - ۴- نگاه به قرآن عبادت است.
  - ۵- نگارش قرآن به ویژه زیبانویسی باعث لطیف شدن روح انسانی می‌گردد.
  - ۶- تعلیم و تعلّم قرآن، سطح آگاهی جامعه را ارتقاء می‌دهد.
  - ۷- خواندن قرآن آرامش خاصّی را فراهم می‌کند.
  - ۸- قلب انسان حافظ قرآن، گنجینه‌ی نور الهی می‌شود.
  - ۹- استماع حقیقی قرآن، به معنی پذیرش کلام صدق و عدل خداوند است.
  - ۱۰- شناخت مسیر هدایت الهی با تدبّر در قرآن کریم محقق می‌گردد.
  - ۱۱- کمال یابی در سایه عمل به قرآن حاصل می‌شود.

۱-۱-۸. پیش فرض‌های تحقیق

- پیش فرض‌هایی که در تحقیق مورد نظر است به قرار زیر می‌باشد:
- ۱- قرآن کریم به عنوان وحی الهی به صورت متواتر و بدون تحریف به ما رسیده است.
  - ۲- انس با قرآن به فراخور مخاطبینش دارای مراتب مختلف می‌باشد.
  - ۳- بین انس با قرآن کریم و سلامت جسم و روح انسان به عنوان مخاطب اصلی قرآن ارتباط خاصّی وجود دارد.
  - ۴- آثار انس با قرآن کریم در افرادی که با این کتاب مقدّس مأنوس بودند، مشاهده شده است.

۱-۱-۹. روش تحقیق